

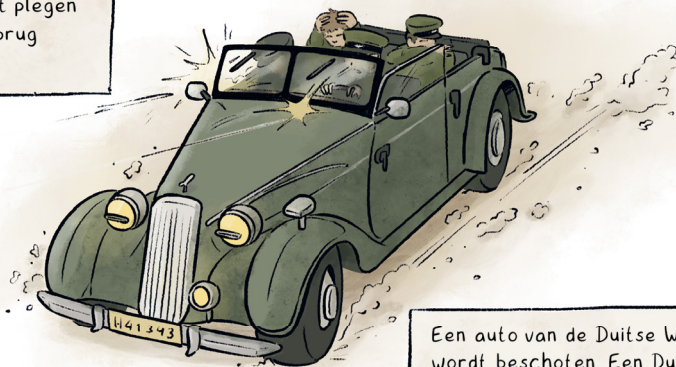
Fragment uit Melanie Kranenburg & Kees Ribbens, Het onvoorstelbare verbeeld, Scratch Books, 2024.
Dit fragment mag enkel gebruikt worden voor educatieve doeleinden en niet verder worden verspreid.

Putten

Melanie Kranenburg

30 SEPTEMBER 1944, PUTTEN

Leden van het Puttense verzet plegen een aanslag bij de Oldenallerbrug tussen Putten en Nijkerk.

Een auto van de Duitse Wehrmacht wordt beschoten. Een Duitse officier en een van de verzetslieden komen hierbij om het leven. Drie Duitsers vluchten weg.

De Duitsers nemen wraak. Op 1 oktober wordt er een grote ring om Putten gelegd. Het lukt vrijwel niemand om die te doorbreken.

Alle bewoners van Putten worden uit hun huizen gehaald. Zo ook Hannie, Piet en hun kinderen. Ze weten nog niet waarom.

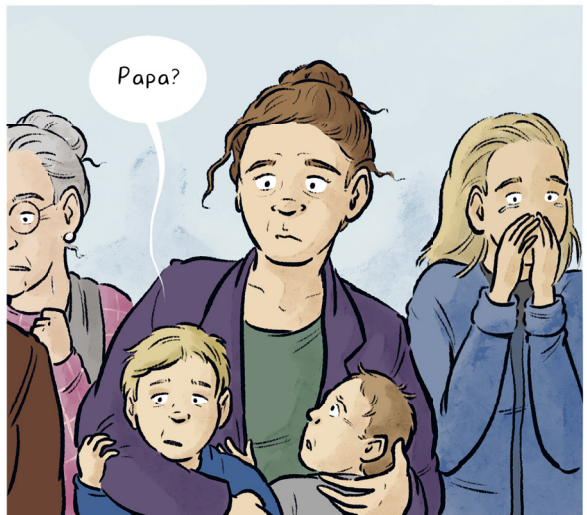
Vrouwen en kleine kinderen moeten naar de Hervormde Kerk, alle mannen naar een school daar vlakbij.

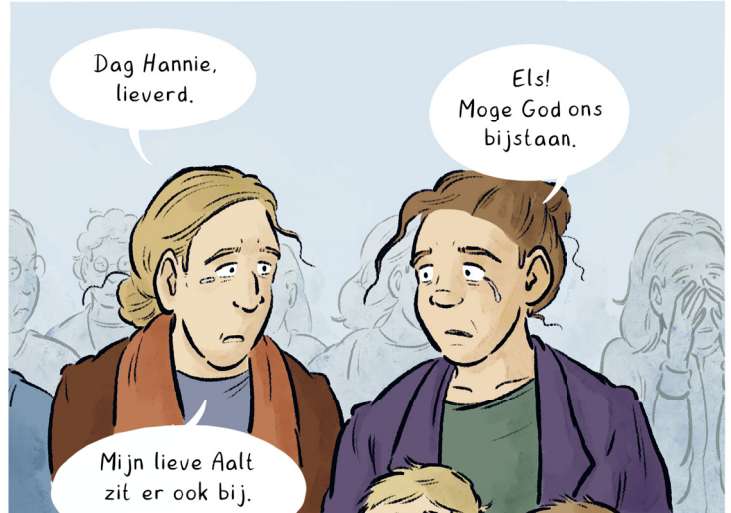
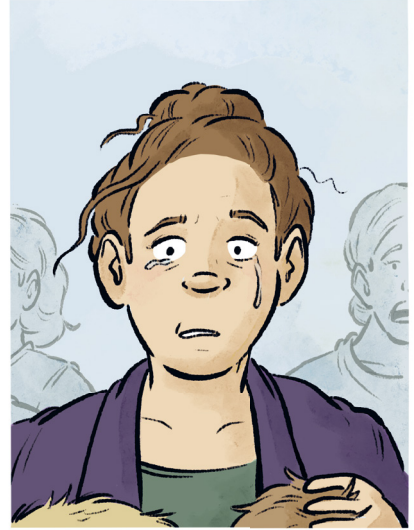
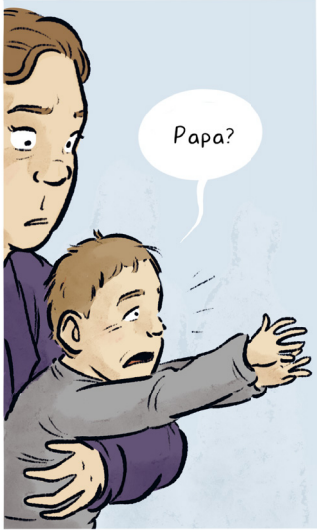

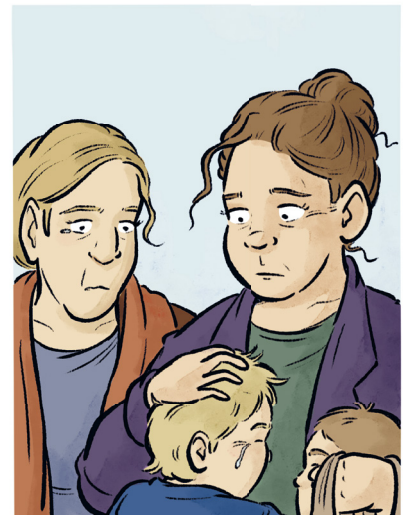
De uren gaan voorbij. Langzaam dringt bij de Puttenaren door wat de reden is. De daders moeten zich melden bij de Duitsers, maar niemand meldt zich.

Om 9 uur 's avonds mogen de mensen uit de kerk weer naar huis op voorwaarde dat ze de volgende ochtend terugkomen met warm eten voor de mannen. De mannen worden opgesloten in de kerk.

DE VOLGENDE OCHTEND:

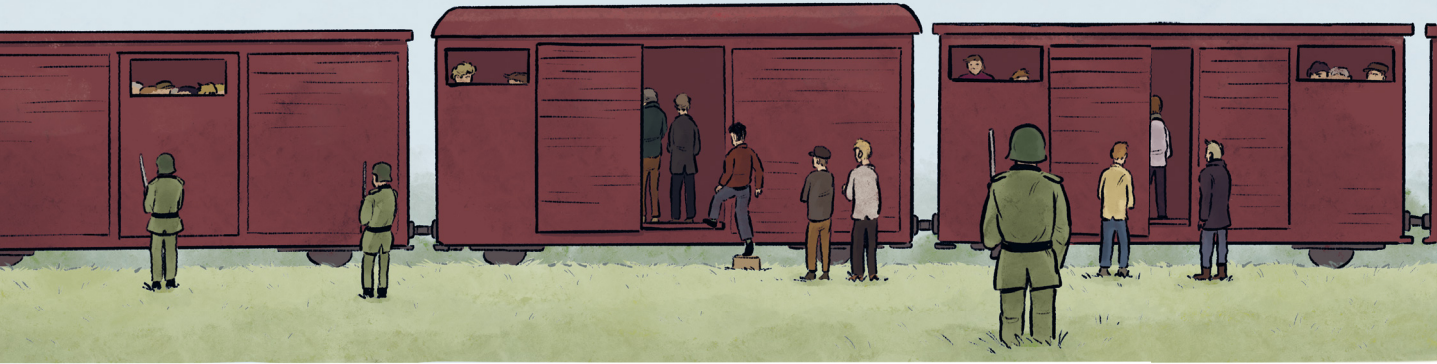

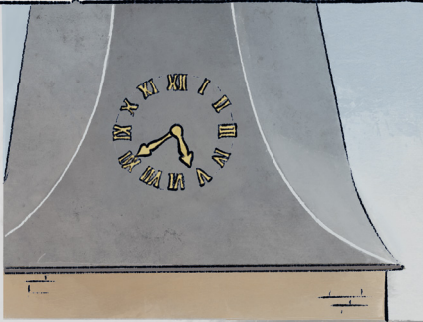

De mannen worden op de trein gezet
en gedeporteerd naar Kamp Amersfoort.

Om 10 over half 6 in de avond gingen
de eerste huizen in vlammen op.

Veel Puttenaren
bekeken de
vuurzee vanaf
een afstand.

EEN PAAR DAGEN LATER:

"Lieve Hannie,
We zijn onderweg naar Duitsland.
Wij zullen ons best schikken.
Hopen, dat jullie dat ook doen.
Zorg goed voor de kinderen.
Binnenkort schrijven wij weer.
Veel liefs en groet,
Piet"

Piet keerde niet terug. Niet minder dan 659 Puttense mannen werden getransporteerd naar kamp Amersfoort. Nadat er hier 58 werden vrijgelaten, werden 601 mannen weggevoerd naar concentratiekamp Neuengamme in Duitsland. Sommigen sprongen onderweg uit de trein. In Neuengamme en andere kampen kwamen 540 slachtoffers om. Na de bevrijding keerden er maar 48 mannen terug naar Putten.

In de nacht van 1 oktober 1944 deden Nederlandse verzetsstrijders een aanval op een voertuig van de Duitse bezettingsmacht nabij de gemeente Putten. Het hoofdkwartier van de Duitse Wehrmacht in Hilversum gaf vervolgens het bevel om een “vergeldingsactie” in Putten uit te voeren. Op 1 oktober omsingelde de Wehrmacht het dorp en dreef de inwoners bij elkaar.

De Duitse Wehrmacht-commandant, generaal Friedrich Christiansen, beval dat alle voor arbeid geschikte mannen gearresteerd moesten worden en dat vrouwen, kinderen en ouderen uit het dorp moesten worden verdreven. Grote delen van het dorp werden platgebrand. 659 mannen werden gedeporteerd naar het kamp Amersfoort. De SS voerde meer dan 600 van hen op 11 oktober door naar het concentratiekamp Neuengamme. Dertien mannen slaagden erin om tijdens het transport te ontsnappen, de meeste anderen werden overgeplaatst naar satellietkampen van Neuengamme.

De meerderheid werd naar Ladelund en Husum Schwesing gestuurd, waar ze gedwongen werden zwaar lichamelijk werk te verrichten, zoals het graven van anti-tankgrachten. De meeste mannen stierven aan ondervoeding, mishandeling of ziekte, ook tijdens de evacuatie van de kampen kort voor het einde van de oorlog. Slechts 48 van hen konden terugkeren naar Putten.

Vandaag wordt de razzia op vele manieren herdacht. De Stichting Oktober 1944, opgericht in 1982 door nakomelingen, organiseert bijvoorbeeld herdenkingsevenementen en reizen naar de bestemmingen van de deportatie. Ook verschillende (reizende) tentoonstellingen, monumenten in Putten en het herdenkingsmonument van de Gedenkstätte Neuengamme, houden daarnaast de herinnering aan de vermoorde slachtoffers en het lijden van de inwoners van Putten levend.

GERAADPLEEGDE BRONNEN:

- Madelon de Keizer – *Putten, de razzia en de herinnering* (Bert Bakker, 1998)
- Gedenken an die deportierten Männer von Putten (kz-gedenkstaette-neuengamme.de)
- www.oktober44.nl
- www.annefrank.org/de/timeline/169/die-razzia-von-putten